

Sygnatura akt VIII Ga 154/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 czerwca 2016 roku

Sąd Okręgowy w Szczecinie VIII Wydział Gospodarczy

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Leon Miroszewski

Sędziowie: SO Robert Bury (spr.)

SR del. Bartosz Przybył

Protokolant: sekr.sąd. Anna Galara

po rozpoznaniu w dniu 17 czerwca 2016 roku w Szczecinie

na rozprawie

sprawy z powództwa W. B.

przeciwko (...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w P.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego od wyroku Sądu Rejonowego w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 23 grudnia 2015 roku, sygnatura akt V GC 685/14

I. oddala apelację;

II. zasądza od pozwanego na rzecz powoda kwotę 3.600 (trzy tysiące sześćset) złotych tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.

SSO (...)SSO(...)SSR del. (...)

Sygn. akt VIII Ga154/16

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w Gorzowie Wielkopolskim wyrokiem z dnia 23 grudnia 2015 roku utrzymał w mocy nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym wydany przez ten Sąd w dniu 16 maja 2014 roku. Wyrok zapadł w sprawie, w której powód W. B. domagał się od pozwanego (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w P. kwoty 64.800 zł z ustawowymi odsetkami. Podniósł, że 19 maja 2011 roku zawarł z pozwaną spółką umowę o roboty budowlane i wykonywał prace w budynku wielorodzinnym położonym w G., przy ul. (...). Dochodzona kwota stanowi wynagrodzenie za roboty budowlane, stwierdzone fakturą Vat nr (...).

Pozwany wnosząc zarzuty od nakazu zapłaty domagał się oddalenia powództwa, wskazał, że nie zaakceptował faktury dołączonej do pozwu, nie dokonano formalnego odbioru robót w sposób przewidziany umową. Ponadto zgłoszono zarzut potrącenia w toku procesu oraz odwołano się do potrącenia, które miało mieć miejsce przed doręczeniem pozwanemu odpisu pozwu.

Sąd ustalił, że dniu 19 maja 2011 roku powód zawarł z (...) spółką z ograniczoną odpowiedzialnością w P. (obecnie (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w P.) umowę o roboty budowlane nr (...), zgodnie z którą zobowiązał się wykonać na rzecz spółki roboty budowlane związane z inwestycją prowadzoną przy ul. (...) w G. - stan surowy budynku mieszkalnego, segment B. Umowa była następnie wielokrotnie zmieniana przez rozszerzenie prac oraz modyfikację termin ich wykonania. 27 lutego 2014 roku powód wystawił pozwanemu Vat nr (...) na kwotę 64.800,00 zł za wykonanie docieplenia skosów poddasza budynku A przy ul. (...). Termin płatności oznaczono na dzień 29 marca 2014 roku, załącznikiem był protokół odbioru wykonanych robót, podpisany przez powoda i kierownika budowy. Pismem z dnia 22 kwietnia 2014 roku powód wezwał pozwanego do zapłaty, ten odmówił twierdząc, że odstąpił od umowy z dnia 19 maja 2011 roku. 16 sierpnia 2013 roku strony podpisały porozumienie, na mocy którego dokonały rozliczeń dotychczasowych należności i pozwany zrzekł się przysługujących mu kar umownych z tytułu niedostarczenia gwarancji należytego wykonania umowy (§ 2 ust. 2 porozumienia). Oprócz należności objętych pozwem powód wystąpił na drogę sądową przeciwko (...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w P. dochodząc zapłaty innych roszczeń z łączącej strony umowy, a także wystąpił z wnioskiem o ogłoszenie upadłości swego dłużnika. Sąd Okręgowy w Szczecinie wyrokiem z dnia 22 stycznia 2015 roku w sprawie VIII GC 281/14 oddalił powództwo (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w P. przeciwko W. B. o zapłatę kwoty 103.170,75 zł tytułem kosztów zakupu drewna na konstrukcję dachu poniesionych przez powoda ze względu na uwzględnienie zarzutu pozwanego uregulowania roszczenia w ugodzie stron z dnia 16 sierpnia 2013 roku. Wyrokiem z dnia 22 lipca 2015 roku, sygn. akt ACa 282/15, Sąd Apelacyjny w Szczecinie oddalił apelację (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w P. od tego wyroku.

Sąd przyjął, że podstawę prawną powództwa stanowi norma art. 647 k.c. Stwierdzono, że strona pozwana nie kwestionowała, że prace budowlane objęte fakturą Vat nr (...) na kwotę 64.800,00 zł za wykonanie docieplenia skosów poddasza budynku A przy ul. (...) w G. zostały wykonane przez powoda. Wynagrodzenie przewidziane w umowie stron miało charakter wynagrodzenia ryczałtowego (§ 11 umowy), a warunkiem przyjęcia faktury do rozliczenia było załączenie zatwierdzonego przez kierownika budowy protokołu odbioru częściowego lub końcowego. Do faktury dołączono protokół potwierdzający wykonanie objętego fakturą zakresu robót.

Odwołanie się do potrącenia uznano za bezpodstawne. Stwierdzono, że do zarzutów od nakazu zapłaty dołączono tylko kserokopię pisma z dnia 28 kwietnia 2014 roku wraz z kserokopią nadania niniejszego pisma, niepotwierdzone za zgodność z oryginałem przez reprezentującego stronę pozwaną pełnomocnika, nie dołączono żadnego pisma zawierającego oświadczenie o potrąceniu wzajemnych wierzytelności. Pozwana nie wykazała, że przed dniem doręczenia jej odpisu nakazu zapłaty wraz z pozwem doszło do potrącenia, co umożliwiłoby podniesienie zarzutu potrącenia bez rygorów wskazanych w art. 493 § 3 k.p.c.

Wyrok został zaskarżony apelacją przez pozwanego, który domagał się jego zmiany i oddalenia powództwa w całości albo uchylecia i przekazania sprawy Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania. Zaskarżonemu wyrokowi zarzucono naruszenie:

1. art. 233 § 1 i 236 i 207 § 6 k.p.c. przez brak wszechstronnego rozważenia materiału dowodowego polegającego na nierozpoznaniu wniosku o dopuszczenie dowodu z dokumentów (pism pozwanej z 24.03.2014 r., 08.04.2014 r., 11.04.2014 r., 28.04.2014 r. i 06.05.2014 r.) zgłoszonego w piśmie przygotowawczym z dnia 17 września 2015 roku (wniesionego do Sądu w dniu 21.09.2015 r.), w sytuacji gdy treść przedmiotowych dokumentów została powołana już w uzasadnieniu wniesionych zarzutów od nakazu zapłaty i miała istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy, co doprowadziło do niepełnego i nie odpowiadającego rzeczywistości ustalenia stanu faktycznego i miało istotny wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia, albowiem Sąd, bazując jedynie na kserokopiach załączonych do treści zarzutów, w ocenie materiału dowodowego zupełnie pominął kwestię potrącenia dochodzonych należności jeszcze przed wszczęciem procesu,

2. art. 493 § 3 k.p.c. w sytuacji, gdy złożone w toku sprawy dokumenty dowodzą, iż potrącenie należności z faktury nr (...) z 27.02.2014 r. z naliczoną przez pozwaną karą umowną nastąpiło jeszcze przed wniesieniem pozwu i dochodzona w niniejszym procesie wierzytelność uległa umorzeniu w całości jeszcze przed wszczęciem postępowania, a zatem

przepisy o potrąceniu zgłaszanym w toku postępowania nie miały w niniejszej sprawie zastosowania, potrącenie nie musiało zostać stwierdzone dokumentami, o których mowa w art. 485 k.p.c.

3. art. 498 § 1 i 2 k.c. poprzez ich niezastosowanie, w sytuacji gdy pozwana pismami z 24.03.2014 r., 08.04.2014 r., 11.04.2014 r., 28.04.2014 r. i 06.05.2014 r. dowiodła podstawy faktycznej i prawnej podnoszonego w toku procesu zarzutu potrącenia,

4. art. 233 § 1 k.p.c. przez przyjęcie, iż pozwana zrzekła się roszczenia o zapłatę kar umownych w porozumieniu z dnia 16 sierpnia 2013 r., podczas gdy owo porozumienie nigdy skutecznie nie obowiązywało w relacjach stron z uwagi na nieziszczenie się warunku określonego w § 3 porozumienia.

Strona pozwana domagała się w postępowaniu apelacyjnym przeprowadzenia dowodu z dokumentów:

a. pism pozwanej z 24.03.2014 r., 08.04.2014 r., 11.04.2014 r., 28.04.2014 r. i 06.05.2014 r. na okoliczność skutecznego potrącenia (materialno- prawnego) przez pozwaną wierzytelności wynikających z faktury VAT nr (...) z 27.02.2014 r. z przysługującą jej wierzytelnością wzajemną (z tytułu naliczonych kar umownych) i umorzenia całości dochodzonej na jej podstawie wierzytelności jeszcze przed doręczeniem pozwanej odpisu nakazu zapłaty i pozwu, względnie na okoliczność podstaw złożonego w treści zarzutów od nakazu zapłaty oświadczenia o potrąceniu dochodzonych należności i podniesionego zarzutu potrącenia.

b. na podstawie art. 381 k.p.c. - wezwania do zapłaty z dnia 22 kwietnia 2014 roku na okoliczność potrącenia przez pozwaną należności z tytułu faktury nr (...) z 27.02.2014 r., o czym świadczy odniesienie się do treści tego w pisma w piśmie pozwanej z dnia 6 maja 2014 r.,

Powód wniósł o oddalenie apelacji.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje.

1. Apelacja jest bezzasadna. Ponowne rozpoznanie sprawy w postępowaniu apelacyjnym, wyrażające się w ponownym ustaleniu stanu faktycznego sprawy i ocenie zasadności roszczenia na podstawie prawa materialnego prowadzi do wniosków analogicznych, jak przedstawione przez Sąd I instancji. Sąd Odwoławczy przyjmuje ustalony przez Sąd Rejonowy stan faktyczny za własne ustalenia, bez konieczności ponownego jego przytaczania. Podobnie materialnoprawna ocena powództwa wyrażona przez Sąd Rejonowy zasługuje na aprobatę.

2. Obrona pozwanego w procesie może polegać na powoływaniu się na w fakt dokonania potrącenia przed stanem sprawy w toku albo na dokonaniu w toku sprawy czynności procesowej o podwójnym skutku procesowym i materialnoprawnym: podniesieniem zarzutu potrącenia, którego skutkiem jest umorzenie wierzytelności zgodnie z art. 498 k.c. oraz jednocześnie powołanie się na fakt mający skutkować oddaleniem powództwa. Obie wskazane sytuacje są formą obrony pozwanego, w szerokim rozumieniu podniesieniem zarzutu procesowego, przy czym pierwsza z nich polega dokonaniu czynności procesowej ze skutkiem z zakresu prawa cywilnego materialnego (zarzut potrącenia), druga polega jedynie na odwołaniu się do faktu, że wierzytelność ulegał umorzeniu wskutek potrącenia. W wyroku Sądu Najwyższego z dnia 24 maja 2007 roku, II CSK 88/07, stwierdzono, że przewidziane w art. 493 § 3 k.p.c. wymaganie udowodnienia wierzytelności przedstawionej do potrącenia dokumentami wskazanymi w art. 485 k.p.c. nie dotyczy sytuacji, w której do potrącenia doszło przed doręczeniem pozwanemu nakazu zapłaty i pozwu. Stanowisko procesowe powoda w odniesieniu do powołania się na fakt potrącenia albo zgłoszenia zarzutu potrącenia było zupełnie niekonsekwentne, mianowicie w zarzutach od nakaz zapłaty użyto sformułowania „potrącam”, co oznacza, że pozwany dokonał czynności procesowej o podwójnym skutku, więc także materialnoprawnym mającym prowadzić umorzenia wierzytelności zgodnie z art. 498 k.c. W toku procesu na rozprawie w dniu 19 lutego 2015 roku stanowisko pozwanego uległo zmianie, stwierdzono, że do potrącenia doszło jeszcze przed doręczeniem odpisu pozwu (karta 244), odwołano się do odbioru przez powoda oświadczenia o potrąceniu w dniu 30 kwietnia 2014 roku. Na tej samej rozprawie pojawiają się kolejne niekonsekwentne twierdzenia, mianowicie oświadczenie o potrąceniu z wzajemną wierzytelnością pozwanego na kwotę 333.718,70 zł wynikającą z naliczenia kary umownej za nieterminowe

wykonanie przez powoda prac. Następnie - sformułowanie o wierzytelności, która nadaje się do potrącenia w wysokości 287.369,74 zł tytułem kary umownej za niedostarczenie gwarancji należytego usunięcia wad i usterek.

3. Pozwany w toku procesu kwestionował istnienie wierzytelności, którą powód uczynił przedmiotem procesu, jednak w toku procesu cofnął wnioski o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego, stwierdzając, że „zbędne jest powoływanie się na niezasadność faktury” (karta 244). Odwołując się do faktu potrącenia przed procesem albo zgłaszając zarzut potrącenia w toku sprawy (czynność procesowa i jednocześnie materialnoprawna), przyznał istnienie roszczenia powoda. Zgłoszenie zarzutu potrącenia w toku procesu albo odwołanie się do faktu potrącenia przed doręczeniem odpisu pozwu jest jednocześnie przyznaniem faktu, że istnienie wierzytelności potrącana (art. 229 k.p.c.). Potrącenie nie jest możliwe, jeżeli nie istniałaby wierzytelność, którą powód uczynił przedmiotem procesu.

4. Stosownie do art. 493 § 3 k.p.c., do potrącenia mogą być przedstawione tylko wierzytelności udowodnione dokumentami, o których mowa w art. 485. Odnosząc się do niekonsekwentnych twierdzeń w zakresie potrącenia zgłaszanych przez pozwanego w toku sprawy, nie ulega wątpliwości, że ewentualna wierzytelność pozwanego z tytułu naliczenia kary umownej za nieterminowe wykonanie przez powoda prac nie została udowodniona w sposób, o jakim mowa w art. 485 k.p.c. Analogicznie nie udowodniono ewentualnej wierzytelności z tytułu kary umownej za niedostarczenie gwarancji należytego usunięcia wad i usterek. W zarzutach od nakazu zapłaty powołano się na zarzut potrącenia (dokonując materialnoprawnej czynności potrącenia) z tytułu zapłaty za drewno. Podobnie, jak wyżej, nie istnieją dowody, o jakich mowa w art. 485 k.c., dla ustalenia istnienia tej wierzytelności. Dla bezskuteczności twierdzeń o potrąceniu we wskazanym zakresie już bez znaczenia pozostaje rozważanie umocowania pełnomocnika pozwanego do dokonywania czynności prawnej potrącenia i umocowania pełnomocnika powoda do odbioru tego oświadczenia woli.

5. Rozstrzygnięcie sprawy zależy od ustalenia, czy pozwany dokonał czynności materialnoprawnej – złożył oświadczenie o potrąceniu przed doręczeniem odpisu pozwu pozwanemu. Podczas rozprawy poprzedzającej wydanie wyroku Sąd I instancji dopuścił dowód z pisma pozwanego z dnia 24 marca 2014 roku, 8 kwietnia 2014 roku, 11 kwietnia 2012 roku, 28 kwietnia 2014 roku, 6 maja 2014 roku wraz z potwierdzeniami nadania albo odbioru, a pisma te dołączono do pisma procesowego pozwanego z dnia 17 września 2015 roku. Z uzasadnienia wyroku Sądu I instancji wynika, że Sąd ten wyrokował na podstawie faktycznej mając na uwadze wskazane dokumenty i ustalił, że nie doszło do potrącenia przed doręczeniem odpisu pozwu pozwanemu. Dokumenty dołączone przez pozwanego do apelacji i objęte wnioskiem dowodowym były już przedmiotem postępowania dowodowego przed Sądem I instancji i z tej przyczyny podlegały pominięciu w postępowaniu apelacyjnym na podstawie art. 217 § 2 k.p.c. Podobna uwaga odnosi się do wezwania do zapłaty z dnia 22 kwietnia 2014 roku. Sąd I instancji wyrokował na podstawie wskazanych dokumentów, także Sąd Okręgowy, jako Sąd II Instancji, rozważał wskazany materiał dowodowy. Z tych przyczyn bezpodstawny jest zarzut apelacji (nr 1) naruszenia art. 233 § 1, 236 i 207 § 6 k.p.c.

6. Na rozprawie w dniu 19 lutego 2015 roku pełnomocnik pozwanego ostatecznie stwierdził, że do potrącenia doszło w oświadczeniu pozwanego w tym przedmiocie, które miało być odebrane przez powoda 30 kwietnia 2014 roku. Nie odwołano się nawet do daty pisma, które ma inkorporować wskazaną czynność prawną, a prawdopodobnie intencją było wskazanie na pismo z dnia 28 kwietnia 2014 roku (karta 319). Wstępnie należy wskazać, że w obrocie gospodarczym należy przyjąć, że profesjonalnym uczestnikom obrotu znane są desygnaty pojęć „potrącenie” albo „kompensata”, więc, jeżeli intencją autora wypowiedzi jest odwołanie się do potrącenia wierzytelności, to używa sformułowań wyżej wskazanych. Prowadzenie działalności profesjonalnej uzasadnia zwiększone oczekiwania co do umiejętności, wiedzy oraz skrupulatności, w tym posługiwania się językiem polskim w sposób jednoznaczny, zrozumiały dla odbiorcy. Nadanie tekstowi odmiennego znaczenia, niż literalnego oczywiście jest możliwe w drodze interpretacji także między profesjonalnymi uczestnikami obrotu, jednak może pozostawać w sprzeczności z bezpieczeństwem tego obrotu. Z tych przyczyn priorytet należy dać wykładni obiektywnej, więc przyjmując rozumienie starannego odbiorcy, który częściej posługuje się literalnym brzmieniem oświadczenia. Pozwany w piśmie z dnia 28 kwietnia 2014 roku odstąpił od umowy oraz wezwał do zapłaty kary umownej. Nie użyto sformułowania potrącenie, kompensata albo równoznacznych, nie można więc racjonalnie otrzymywać, że starannie działający odbiorca mógł

„dopisać” znaczenie słów „potrącenie”, „kompensata”; nie ma podstaw do przyjęcia, że pozwany złożył oświadczenie o dokonał potrąceniu w tym piśmie.

7. Do podobnych wniosków doprowadza analiza sformułowań użytych przez pozwanego w pismach z dnia 24 marca 2014 roku, 8 kwietnia 2014 roku, 11 kwietnia 2014 roku, 6 maja 2014 roku. Żadne z tych pism nie zawiera sformułowania potrącenie, kompensata albo równoznacznych, oświadczenia tam zawarte nie mogły doprowadzić do potrącenia, nie można więc racjonalnie otrzymywać, że pozwany dokonał potrącenia w tych pismach, więc przede doręczeniem odpisu pozwu. W szczególności do przyjęcia złożenia oświadczenia o potrąceniu nie prowadzi analiza sformułowań użytych w piśmie z dnia 6 maja 2014 roku. Domaganie się skorygowania faktury nr (...) z 27 lutego 2014 r. do 0,00 zł nie jest oświadczeniem o potrąceniu. Od profesjonalnego uczestnika obrotu należy wymagać, aby termin kompensata, potrącenie albo równoważny był używany odpowiednio do sytuacji. We wskazanym piśmie odmówiono żądanych kwot jako bezzasadnych, podtrzymując „wcześniejsze zarzuty”, które dotyczyły istnienia wierzytelności o zapłatę wynagrodzenia, a nie potrącenia. Sformułowanie „skorygowanie faktury do 0,00 zł” nie może być odczytywane jako oświadczenie o potrąceniu. Zarzut naruszenia art. art. 493 § 3 k.p.c. oraz art. 498 § 1 i 2 k.c. jest bezzasadny.

8. Pomijając powyższe, powód nie twierdził, że doszło do potrącenia przed doręczeniem odpisu pozwu pozwanemu, wypowiedział się co do tej okoliczności zaprzeczając jej, więc nie ma podstaw do ustalenia tejsze bezdowodowo (art. 229 i 230 k.p.c.). W dalszej już kolejności należy wskazać, że pozwany nie przedstawił żadnych dowodów dla udowodnienia wierzytelności, które miały ulec potrąceniu przed doręczeniem odpisu pozwu. Roszczenie o zapłatę kar umownych z tytułu nieustanowienia przez pozwanego gwarancji ubezpieczeniowej należytego usunięcia wad i usterek zostało oddalone wyrokiem Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 29 września 2015 roku (VIII GC 506/14), apelację do tego orzeczenia oddalił Sąd Apelacyjny w Szczecinie wyrokiem z dnia 11 lutego 2016 roku (I ACa 1137/15). Żądanie kar umownych z tytułu opóźnienia w wykonaniu robót jest pozbawione twierdzeń faktycznych, pozwany nie twierdził, kiedy roboty zakończono i jakiego fragmentu robót to dotyczy, czy całości zleconych prac. Kwestia istnienia roszczenia o zapłatę za dostarczone przez pozwanego drewno została rozstrzygnięta negatywnie w wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 22 stycznia 2015 roku (VIII GC 281/14), a apelacja tego wyroku została oddalona przez Sąd Apelacyjny w Szczecinie w wyroku z dnia 22 lipca 2015 roku (I ACa 282/15). W tej sytuacji bez znaczenia pozostaje ustalenie, czy pozwana zrzekła się dochodzenia kar umownych na skutek porozumienia z dnia 16 sierpnia 2013 roku, badanie zarzutu naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. w tym przedmiocie jest zbędne.

9. Z powyższych przyczyn apelacja podlegała oddaleniu na podstawie art. 385 k.p.c.

10. Pozwany przegrał sprawę w postępowaniu apelacyjnym w całości, zgodnie z art. 98 k.p.c. zobowiązany jest do zwrotu powodowi celowych kosztów procesu, wynagrodzenia adwokata ustalonego na podstawie na podstawie § 2 pkt 6 w zw. z § 10 ust. 1 pkt 1 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2015 roku, poz. 1800).

SSO (...)(spr.) SSO(...)SSR del. (...)